

MARGARET WILLSON: *Seawomen of Iceland. Survival on the Edge.* Seattle: University of Washington Press 2016. 312 sider. ISBN 978-02-9599-550-2. Pris: 218 kr.

I begyndelsen af 1900-tallet, omtrent samme tid som Island fik hjemmestyre efter at have lidt under det danske handelsmonopol og enevælde i flere hundrede år, skete der noget underligt. Generationerne af kvindelige søfolk – søkvinder – som ellers havde været en velkendt og nødvendig del af det islandske samfund og den islandske historie i århundreder, blev pludselig glemt. Næsten med ét blev det uacceptabelt for kvinder at arbejde på søen, og de få, der alligevel gjorde det, blev set som usædvanlige, besynderlige eller endda helt uanstændige. *Seawomen of Iceland* er et forsøg på ikke blot at fortælle, men at genskabe en overraskende historie, der ellers ville have ligget glemt, indtil en anden måske tilfældigt havde opdaget den langt ude i fremtiden, ligesom Willson selv gjorde det. Samtidig er bogen en slags etnografi, som strækker sig over flere hundrede år og ind i nutiden og beskriver en tid, et landskab, et erhverv, en økonomi og et køn, der alle synes at være opstået og disintegreret i kraft af hinanden og samfundets strømninger. Hermed er bogen også et detaljeret portræt af en lang skare af kvindelige fiskere såsom den berømte Thurídur, der i 1811 var midt i 30'erne, da hun insisterede på at gå klædt i bukser frem for i de to tunge uldstrikkede kjoler, som var foreskrevet for kvindelige fiskere; eller Rósamunda Sigmundsdóttir, som fiskede omkring Breidafjördurøerne i den sidste del af 1800-tallet, og som var *fiskin*, hvilket vil sige, at fiskene kom op i hendes skørter – altså at hendes last altid var fuld, selv når andre fiskere vendte tomhændede hjem; eller Thórunn Thorsteinsdóttir, som begyndte sit arbejde på havet som 20-årig i begyndelsen af 1800-tallet, og som var skipper på en seksåret båd i over 30 år, men som så mange andre søkvinder døde ensom og barnløs som hjælp på en storfamilies gård. Sidst, men ikke mindst beretter *Seawomen*, især i bogens første halvdel, om, hvilken smerte forholdet til Danmark har forvoldt det islandske samfund igennem tusinde år. Dét gør bogen rettidig og særligt relevant i Danmark, hvor der i den seneste tid, omsider, har været større opmærksomhed i befolkningen og medierne på danskernes egen historie og eget ansvar som tidligere kolonimagt.

Selv opdagede Willson de islandske søkvinder ved et tilfælde. Det var i sin arkivsøgen efter detaljer om den eneste kendte og feterede kvindelige fisker, Thurídur, at hun opdagede, at denne bestemt ikke havde været alene. Søkvinderne var kommet til under det danske enevælde og handelsmonopol, dengang de islandske gårde ikke blot ernærede sig ved landbrug, men også ved fiskeri og sælfangst. Her gik flere af samfundets fattigste og gårdenes nederst rangerende til hånde, og også kvinderne, som på forunderlig vis erhvervede sig hele og

halve års frihed i fiskeudstederne langt fra landbrug og gårdhierarkier. Her var de fiskere og sælfangere, og med tiden blev de bådejere og skippere, anset vidt og bredt for at være mindst lige så kompetente som de mandlige fiskere. De gik endda for lige løn med mandlige fiskere, idet kong Christian IV i 1720 havde befalet, at kvinder skulle have lige løn med mænd for bestemte former for manuelt arbejde, herunder roning, hvilket i Island var lig med fiskeri. I samspil med de plager og sygdomme, som tog livet af mange islandske mænd, var grobunden og ikke mindst behovet dermed lagt for søkvindernes tilbliven og anerkendelse som ligeværdige med de mandlige fiskere.

Historien er i sig selv interessant og vigtig, og Willson leverer også flere konkrete svar på en lang række „hvordan, hvornår og hvorfor gik det til, at ...“-spørgsmål, der opstår undervejs. Disse er dog mindre interessante end de analytiske diskussioner, som ligger implicit mellem linjerne, men som Willson desværre aldrig rigtig pakker ud. En af disse griber ind i det voksende antropologiske felt om glemsel og spørgsmålet om, hvordan det går til, at et samfund simpelthen glemmer, at søkvinder overhovedet skulle have eksisteret eller været en væsentlig del af den islandske historie. Hvis, som Willson er inde på (s. 18), det er tilfældet, at den islandske historie ligger dybt forankret i den islandske bevidsthed og identitet, og ikke mindst i landskabet, hvad gør den kollektive glemsel så ved den islandske historie, landskabet og identiteten? En del af glemslen centrerer sig om de politiske og økonomiske omstændigheder, der gjorde, at fiskeri og landbrug blev adskilt, og at hav og land dermed ikke længere på samme måde kunne være del af den samme fortælling og aktivitet. Hvad gjorde det, kunne man endvidere spørge, ved den islandske naturforståelse, at sammenhængen mellem elementerne og erhvervsgrundlagene på den måde blev udvisket? Man kunne måske også have ønsket sig nogle metodiske overvejelser om det at skrive en historisk etnografi på tværs af genrer, tider og, ja, samfund. Men også her lader metadiskussionen vente på sig.

Til gengæld lykkes det Willson at skrive den overordnede beretning om overlevelse frem med stemningsfuld elegance. Den væver sig ud og ind mellem en historiografisk fortælling, som nær ikke havde set dagens lys: om de fattige kvinder på storgårde under enevældet, som fandt deres fysiske og psykiske overlevelse på havet, og om nutidens kvindelige søfolk, som kæmper for at overleve som køn på de skibe og trawlere, de er ansat på. Det måske mest paradoksale og rørende i *Seawomen* er den selvfølgelige accept, søkvinderne nød indtil det 20. århundrede, men som i dag er noget, som de kvindelige søfolk – helt uden at vide, at de engang havde den – nu kæmper for og italesætter som del af et helt andet, næsten sælsomt, register om kvindefrigørelse og ligestilling. Igen kunne man ønske sig, at Willson havde forfulgt dette tema yderligere. Men på den anden

side ville det måske spolere historien ... for først og fremmest er *Seawomen of Iceland* en god og vigtig historie.

Janne Flora
Ph.d. (Cantab), postdoc
Greenland Perspective ved Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet) og
Naturhistorisk Museum, Københavns Universitet